

CARTÎLE SATEANULUI ROMANU.

SCRIERE PERIODICA

pentru trebuintiele poporului romanu.

Descépta-te Romane!

BLASTEMULU LUI ALESANDRU.

I.

ela média-nópte mari ostiri pornescu,
 Pe crestini sè scape de jugulu turcescu.
 Tîarulu Alesandru armele-si aduna,
 Cá sè 'naltîe crucea peste semiluna.
 Trupe numeróse, fetiori de muscalu,
 Toti vêrtosi cá ursii cei de la Uralu,
 Peste munti si riuri trecu fara de frica;
 Dar la Plevna-i frânge arm'a inimica.

Sînt ferosi Osmanii 'n lupta d'aperatu,
 Leulu sfarma tóte când e vulneratu.
 Chalifulu desface flamur'a cea verde,
 Tremura crestinulu si curagiulu perde.

E robitu Bulgarulu, Greculu spaimântatu.
 Strimtoritu Morlaculu, Sêrbulu desperatu.
 Tîarulu striga 'n fruntea ostilor cadîute:
 — Nu mai e pe lume cine sè ne-ajute?!

Vino tu Carole! cu ai tei curcani,
 Nu lasá s'ajunga Turculu la Itîcani.
 Românulu s'ajute armelor crestine,
 Cà-si va luá resplat'a cum i se cuvine.

Si românulu scóte spad'a lui Mihaiu,
 Pe Osmani trimite la Alah în raiu.
 Êr acuma 'nplânta Tîarulu cu mândria
 Dupl'a cruce tocmai pe sânt'a Sofia.

II.

La o m^ésa 'ntinsa pe muntii Balcani
Multi eroi s'asiéd^ía, si-ai lor capitani.
Óstea aliata 'nvingerea serbéza,
Țiarulu ica paharulu si-astfelu li uréza :

— Liberu e Bulgarulu, Sêrbulu multiamitu,
E scapatu Morlaculu, Greculu fericitu.
Dara tu Carole! — fá câtu mai de graba,
Sè mi se recéda țier'a Besaraba!“

Se scóla si 'ntréba Domnulu românescu :
— Asiá respatesce 'mperatulu rusescu ?
Am juratu credinț^ía la țier'a româna,
Sè sc^íi Țiare cumca nu o dau din mâna.“

Țiarulu totusi cere loculu Besarabu,
Țieri mai multe 'mb^ía pentr'acelu derabu.
Domnulu nu primesce astfelu de resp^lata,
Véndiatoru românulu n'a fost nici-odata!

— Fiule Carole! sc^íi câtu te iubescu,
Dar am detorintie píe sè 'mplinescu!
Dà-mi tu mie țier'a cea dorita fôrte,
Cá sè nu te blastemu pâna dupa mórte.“

— Déca tu 'mperate me vei blastemá,
Țier'a — lumca 'ntréga — te va condamná.
Ai promis^u a țierii nóstre 'ntregitate,
Te-am servitu cu cinste, nu-ti face pecate!“

III.

Alesandru — Țiarulu marelui imper^íu —
Pléca sè-si primésca recompens'a 'n cer^íu ;
Cu trofee multe încarcatu sosesce,
Petru 'ntréba: „Cine 'n pórt^á c^íocanesce?“

— Eu sum Alesandru, din bataia vinu,
M'amu luptatu multu pentru binele crestinu.
Am sdrobitu coranulu pâna 'n temelia,
Si-am plântatu ér crucea pe sânt'a Sofia.

Vreu sè vedu pe tat'a ici în paradisu,
Sè-i spunu c'am ruptu pactulu celu de la Paris.
Țier'a Besaraba e recâstigata,
Dunarea si Marea e rusésca tóta!“

Sântulu Petru crépa usi'a dela raiu,
Si pe pragu s'arata Tiáru lu Nicolaiu :
— Fiule iubite! ai multe merite,
Dar cele meschine nu potu fi primite.

Celu ce calca vorb'a cea de cavaleriu,
N'are omenia nici aici in ceriu.

Si se scii pre cumca ingrat'a tractare
N'adnce la casa binecuvântare.

Tiér'a Besaraba — du-te fetulu meu!
D'o remite 'ndata, se nu dai de reu!"

— — — — —
— — — — —

I. de la Buceci.

Inceputulu si istori'a Romaniloru.

— *Tractatu, pentru poporul romanu, in forma de dialogu.* —

SÉR'A XXVI.

Tuhutum se face Domnu Romaniloru.

Preotulu. Ati intielesu, Iubitiloru, ca la anulu 904 *) d. Chr. luandu voia Tuhutum dela Arpadu, domnulu Unguriloru, a trecutu peste Mesesiu, a venitu in Ardealu, fora de a in-sciintiá pre Gelu, domnulu Romaniloru; sciti si ace'a ca o-stile lui Tuhutum au datu pieptu cu pucin'a oste a lui Gelu la riulu Almasiului, lónga satulu Hid'a si cà Gelu remanêndu invinsu a fugitu spre cetatea sa la Gileu; dara vediendu ca 'lu ajungu Ungurii, s'a lasatu in sabi'a sa si asia a muritu.

Gelu e mortu, Romanii -su fora conducatoriu. Tuhutum, care dein capulu locului si pusese in cugetu se se faca stapanu Ardealului, se puse cu bun'a, cu promisiuni pre langa Romani, le facu facia frumoasa si-i rogara se-lu aléga pre elu de domnu in loculu lui Gelu, càci elu i-va cârmui cu tota dreptatea si le va fi domnu credintiosu.

Romanii crediendu cuventeloru dulci si amagitorie, s'au invoitu se-le fia domnu Tuhutum, si asia adunandu-se la sa-

*) Vedi Cronic'a Romaniloru de G. Sincái Tom. I. pag. 169. — Kővári dice in: „Erdély Történelme“ Tom. I. la pag. 40, ca ocuparea Ardealului s'a intemplatu la 895, dara fiendu-ca adauge ca „probabilu“; e mai de crediutu atentiunea lui Sincái, cu atata mai vertosu ca se provoca la isvóra.— Ribáry Ferencz si cu Raiscsányi János tacu cu totulu anulu.

tulu Ascileu, „de buna voia“ *) dandu man'a cu elu, l'au alesu de domnu in loculu lui Gelu. Candu am disu că Romanii au alesu pre Tuhutum de buna voia, o am disu pentru ace'a, că se ve insemnati si se sciti, că de si Tuhutum a invinsu la Hid'a pre Gelu, totusi n'a cutezatu se se faca domnu Romaniloru cu poterea, ci i-a rogatu că se lu alega de atare.

Victoru. Asia dara totu n'au fostu Romanii asia slabi precum dicu unii, căci atunci Tuhutum, de buna sema, se punea in fruntea Romaniloru, si le dicea: „Eu v'am invinsu si prin urmare ve voiu fi domnu, voi aveti se fiti supusi.“ Dora, pe semne, se temea de Romani, căci i-a vediatu că s'au luptatu cu elu cu barbatia. Una nu-mi incupe in capu: Cum de s'au lasatu Romanii se devina pōna la atata catu se si pierda domni'a loru romana!!

Preotulu. Despre ast'a numai decatu ve voiu povesti. Destulu că Romanii si-au alesu de voia buna Domnu strainu; care a domnitu peste ei inpreuna cu urmasii sei Horc'a si Iuliu 98 de ani candu apoi au cadiatu cu totulu sub poterea Ungariei.

Iuliu. Asia dara dupa mortea lui Gelu si ostasii lui s'au imprasciatu care in catrau, remanendu in loculu loru ostasii unguri adusi de Tuhutum!

Preotulu. Ba, nece de catu. Caci candu au alesu Romanii domnu pre Tuhutum i-au spusu verde, că elu n'are se faca in ocarmuirea loru nece o schimbare, ci are se pasiesca pre urmele lui Gelu, poporulu romanu remane in tote drepturile, cari le-a avut sub Gelu. Va se dica Romanii nu s'au supusu Unguriloru, ci numai si-au alesu domnu deintre ei; buna ora cum e astadi in Romania. Tota tiér'a stà dein Romani si au domnu de némtiu, dara pentru ace'a nu suntu supusi Nemtiloru, ci ei se ocarmuiescu pre sine. Seau chiaru si Ungurii inca dela 1527 si respective dela 1541 n'au domnu dein sangele loru, dara pentru ace'a totu Unguri au remasu ei!!

Aureliu. Ce s'a intemplat cu ostea lui Tuhutum?

Preotulu. Sa intorsu indereptu la Arpadu si Tuhutum a remasu aicea singuru. Atata despre inceputulu domniei lui

---

*) Acést'a o marturisesce Notariulu lui Bela, candu dice: Sua propria voluntate, dexteram dantes, dominum sibi elegerunt Tuhutum. Cap. 27.

Tuhutum. Se ne intorcemu éra la Arpadu se vedemu ce face elu?

Dupa cum v'am spusu mai éra in Ungaria Claudiu seu Gladu, care domniá preste Banatu, adeca in tienutulu deintre Muresiu, Tis'a, Dunare póna la Orsiov'a. In contra acestui-a a tramisu Arpadu pre beliducii cei mai buni cu o oste puternica, si asia si acest'a a remasu invinsu si a facutu legatura cu Ungurii cá se pota domni, si mai departe cunoscundu de mai mare alu seu pre Arpadu si asia au si domnit elu, fetiorulu si nepotulu seu póna la Stefanu craiulu Ungurilor, cum vomu vedé mai in-colo. Mai era neinvinsu in Ungari'a Menumorutu, domnulu dein Biharia seu dein tienutulu deintre Somesiu, Tisa si Muresiu si intre Muntii apuseni ai Ardealului. Arpadu si-a pusu caru 'n pietri se invinga si pre acest'a.

A tramisu dara in contra lui ostasi multi si beliduci buni cá se umilésca pre faimosulu romanu.

Ostile dau pieptu, se batu di de vera pând-'n sera, căci lupt'a e pre morte pre vietia. Au trecutu 12 dile 'decandu se batu, se batu neinctatu, fora se invinga care-va.

In urma se têmescu si armele, ducii lui Arpadu vedu că cu reulu nu-o potu scote la cale, căci Romanii lui Menumorutu se sciu aperi, sciu invinge, sciu infrange; asia dara pasiescu pre alta cale.

Tramitu soli la Menumorutu 'lu iubia cu pace, cá se domnésca in linisce pón' va trai, éra pre fie'a sa unica se-o dé de socia lui Zoltu, fiulu lui Arpadu. Menumorutu, vedindu că prea multu sange curge, s'a invoitu la tote. Istoricii unguresci scriu că Arpadu forte tare s'a bucuratu că capeta de nora pre fat'a lui Menumorutu si spunu că au facutu unu ospetiu ne mai pomenitu. Si asia dupa mortea lui Menumorutu, tienutulu lui a trecutu la Zoltu cá zestre, fienduca Menumorutu nu a avutu nece unu fetioru.

In modulu acest'a s'a facutu Arpadu domnu in Ungari'a si Tuhutum in Ardealu.

Iubitiloru! Dela inceputulu acestei istorisire si pana aci ati potutu baga de séma, catu reu a adusu omenimei neunirea, neintielegerea, ur'a si pism'a. Tote aceste suntu ficele intunerecului, loru nu le place ce e bunu, ce e frumosu, nu le place lumin'a, ci le place neintielegerea, cert'a si intunereculu. Neunirea si neintielegerea a facutu de a caditu celu mai mare si mai puternicu imperiu, imperiulu romanu.

Dara nu trebuie se ve osteniti mentea cu lucruri asia de multu audite; cautati numai la cele ce le-ati auditu adi si in ser'a trecuta si veti vedé cã dio neunirea nu duce nece la unu bene.

Ce cugetati déca se uniau toti Romanii cati au fostu intre Tisa, Dunare si muntii resariteni ai Ardealului, adeca Romanii dein Ardealu, Bihoru si Banatu, déca se uniau, déca puneau pieptu la pieptu, umeru la umeru, déca aru fi saritu micu cu mare intru apararea fratelui atacatu; déca saria Ardeleanulu in ajutoriulu Bihoreanului si acest'a in ajutoriulu Timisianului si toti in ajutorulu Ardeleanului; óre erá in stare man'a de Unguri ai invinge si ai supune? Nece decatu.

Dara ce se faci déca unulu se uitá cu manile in sinu la necasulu fratelui seu. Ce se faci candu unui-a nu-i pasa de celu-alaltu, ma pote chiaru i-cade bene cã a patítu si frate seu cá si densulu.

Romanii de candu au fostu ei aici, dela 105 si póna la 904 n'au fostu asia bene organizati, nu si-au avutu ducatele loru cá acuma, de ace'a nece e mare mirare cã la toti cei alalti barbari, cati au trecutú peste tierile aceste, ca peste o punte, le dá pane si sare, adeca nu se incumetá a se ciocni cu ei.

Cu Ungurii si-au cercatu poterile, dara indesiertu cã neunindu-se, au trebuitu se cada.

Astá e punctulu celu mai insemnatu in trecutulu Romaniloru! Ascileulu, acelu satu ne insemnatu, acela a adusu supunerea, perirea Romanului, Romanulu a juratu credintia lui Tuhutumulu la Ascileu. Si cest'a s'a indatoratu a le fi domnu bunu, si éca unde suntemu astadi.

Dela Ascileu dateza reulu Romanului! Ascileulu e isvorulu tuturoru releloru. Ascileulu a adusu asupra Romanului tote acele in cari trage. Tote prin cari au trecutú si traiescu Romanii, au de a le multiami Ascileului si neunirei si neintielegerei ce au domnitu intre ei si mai domnesce si astadi.

Si totu asia-i va merge Romanului, tòtu unelt'a altui-a, totu cod'a poporeloru va fi, toti si tote lu voru inferá de salbaticu, de neghiobu si necioplitu, toti si tote se voru servi de romanu spre ajungerea scopului loru, totu romanulu va fi toporu de osa, totu romanulu va face lucrurile cele grele, si totu elu va trage mai pucinu folosu dein lucrulu seu celu

greu, totu romanulu va fi obiectulu de batjocura si de despretiu, totu elu va face drumuri grele si totu elu va plati vamile cele mari. Romanulu va lucrá pamentulu in crunta sudore a fechiei sale si éra elu va folosí productulu celu mai de diosu, si éra totu elu va remané celu neinvetiatu, totu elu va fi care va pierde cele mai multe procese, totu elu va fi acela care va ingrasiá pre toti, si totu elu va suferí cele mai mari nedreptati ma chiaru si ciomage: pana atunci, pana candu, venindu-si la fire, va lapedá orb'a neunire si va cunosce ca unulu fiesce-care si toti la olalta, cati suntemu pre pamentu, avemu una si ace'a-si sorte, si cà sortea acést'a numai asia se pote usiorá, se pote face mai buna si mai placuta déca ne vomu uní in tote lucrurile nostre si intre marginile legei si dreptatei ne vomu nesuí dupa o stare mai buna. Nu vomu acceptá se ne sbore porumbulu friptu in gura, ci vomu dá dein mani déca vremu se ajungemu la limanu.

Ei! dar déca cineva vrea una trebue se vrea si céa alalta.

Uitati-ve in giurulu vostru! Uitati-ve la voi si la alte natiuni! Unde in lume ati vediutu atata poncitura, atate inpunsaturi, unde atata neintielegere, unde atata ura si pisma. Déca vecinulu are 4 boi acela e omu de nemica pentru-ca are 4 boi, déca altulu, cu ceva minte mai luminata — si scí face unu traiu mai dulce si mai placutu nu-lu potemu vede in ochi; unde atata pofta de resbunare.

Ati vediutu si ace'a ca déca Romanulu capeta unu conducutoriu energicu dein sinulu seu — fia preotu, jude, notariu, invetiatoriu — déca acela vrea a-lu aduce la cunoscienti'a de sene, si pentru ajungerea acestui scopu, se mai folosesce si de midiloce mai asprutie, cei se intempla? Este calumniatu, este persecuatu. Nu e bunu, cà ne prea asupresce!

Dara ce ve insiru eu aci lucruri de acele, pre cari voi le vedeti in tota diua si in tota or'a.

E de ajunsu se ve dicu, cá se ve feriti de unele cá acele ce potu aduce reu.

Sapati adancu in anemele vostre cele audite, grigiti cá totu-deauna, un'a se ganditi cu toti, cu unu cugetu si cu unu sufletu se ascultati de conducutorii vostri, pre cari i-vedeti cà ve dorescu benele. Se nu trageți unii in o parte altii in alt'a, ci candu cere lipsa, toti se sariti pentru unulu si unulu pentru toti; ca-ci numai atunci poteti acceptá bene-

cuventarea lui Ddieu peste lucrurile vostre, numai atunci poteti sperá cã sortea se-va intorce mai spre bene. Ascultati ce dice poetulu Muresianu si de ace'a ve tieneti.

De fulgere se piera, de trasnetu si putiosa,
Ori care s'aru retrage dein gloriosulu locu,
Candu Patri'a seau mam'a, cu anima doiosa
Va cere, ca se trecemu prein sabia si focu.

Si cá tote aceste se se pota ajunge mai usioru, e de lipsa invetiatura. Asia dara dati-ve copii la scola, caci numai ace'a pote fi pentru noi mantuitoare. Acolo aude si invetia copilulu a prea mari pre Ddieu, a cinsti pre toti omenii, acolo invetia lucruri cari i-voru fi spre fericire traindu in vietia, celu ce nu scie carte, celu ce n'a umblatu la scola, acela numai cu atata nu e dobitoecu, caci vorbesce, ce'a ce nu e meritulu lui, ci alu sociatatei in care a traitu.

Ioanu. Aceste suntu cuvente, cari trebue se le scie totu Romanulu, si noi ne si fagadimu, Dle, ca le vomu pastra si urmari cu scumpatate. Me rogu vreu se sciu un'a.

Dta disesi, ca soldatii, cari au fostu aici cu Tuhutum s'au intorsu indereptu, de unde este acéa cá suntu Unguri in Ardealu?

Preotulu. Apoi ace'a s'a intemplatu asia, cá cu incetulu, cu incetulu au venitu dein Ungaria cate o familia seau prein insuratiune, seau alte legaturi au capetatu aici pamentu si asia au remasu aici, éra mai tardiu au venitu mai multe,*) dara apoi multi s'au facutu dein Romani.**)

Demetriu. Cum, Domne ertame, dein Romani s'au facutu Unguri, dara apoi unde le a fostu la acei-a anim'a si sufletulu? Se se tagaduiesca ei de sangele loru? Ore cum socotescu unii cá acei-a cá voru dá sem'a in a-antea lui Ddieu?

Preotulu. Ce socotescu ce nu socotescu, destulu cá s'au facutu dein mosiu romanu unguru. Apoi de Ddieu la unii cá acei-a pucinu le pasa, mai antaiu li e pung'a si starea loru. Apuca bietii la vre-o deregatoria si cugeta cá ace'a nu se pote duce déca va remane romanu, apoi se mai si

*) Vedi Kővári „Erdély Tört.“ tom. I. pag. 46, 47.

**) Vedi Kővári „Erdély Tört.“ 1848—49 pag. 111. — Mai departe „Nagy-Enyednek és vidékének veszetelme 1848—49 de Br. Kemény Gábor“ pag. 20. Din Baronu fiend magnatu dein Trannia, dein Ciumbrudu, si fiendu dein familia vechia, merita totu credientulu.

insóra cu cate o bolendra carea lu porta de nasu si face dein elu papusie, asia nu e mirare déca unii cá acei-a au fostu si suntu mai primesdiosi pentru sangele lor.

Destulu cá cam in modulu aratatu s'au inmultitu Ungurii in Ardealu. Au trasu la sine venitele cele mai bune si numai s'au trezitu Romanii ca in Ardealu suntu numai doue clase de omeni „avuti si seraci,“ dara la asta vomu mai veni.

Acum am se ve mai spunu cá Arpadu, domnulu Unguriloru, a muritu la an. 907, lasandu dupa sene pre fiulu seu Zoltu.

Dupa mortea lui Arpadu Ungurii n'au facutu ceva insemnatu. Sub conducerea lui Zoltu au inceputu a jefuí prein tiererele apusene si cu de osebire in Germani'a, asia intru atata in catu Germanii se luasera de unu gandu ce va fi cu ei.

Ungurii s'au facutu totu mai indresneti, dara „atata se duce ulcioru la fontana, pana i-se rupe tort'a.“

Asia o patira si Ungurii. La anulu 934 pretindindu ceva tributu dela imperatulu Henricu, acest'a lea respunsu in batjocura. Se fi vedintu pre Unguri cum s'au infocatu si cum au teremteteluitu pentru indresnel'a lui Henricu. La lupta strigara dein tote partile, se-lu invetiamu pre Neamtulu omenia. S'au dusu cu mare fala, dara s'au intorsu cu multa ocaru, s'au dusu cu capetele redicate si s'au intorsu, cati au mai remasu cu ele ciulite. Caci Henricu in lupt'a dela *Merseburgu* intru atata i-a batutu de cumplitu, incatu nu sciau ce se mai faca; 35—40 de mii trupuri morte de unguru acoperiau campulu de lupta. Dein lupt'a acest'a s'au invetiati, si asia catu a mai traitu Henricu, nu s'au incumetatu a pradá in tiererele lui.*)

Acésta perdere n'au potut'o uitá Ungurii si de ace'a sub urmatoriulu lui Zoltu, sub Tason éra si-au cercatu noroculu se bata pre Germani, in fruntea carora stá Otto I.

Dara éra s'au insielatu. Caci numai *Augsburgulu* si respective riulu *Lechu* aru poté mai bene povesti ce au patitu.

Scriitori Unguri spunu ca tota armat'a sá prapaditu acolo; n'au remasu numai 7 insi, pre acesti-a i-au tramisu Nemtii acasa se aduca vestea. Pre acesti 7 i-au numitu ungurii: „*gyászmagyarok*“ unguri de gele, si cá tota viet'a

* Ribári F. pag. 41. Kővári tom. I. pag. 45.

loru au umblatu a cersi din casa in casa.*) Aceste doue perderi i-au facutu mai blandi; asia catu Geis'a urmatoriulu lui Tason, luandu de socia pre Siarolt'a, fat'a lui Iuliu dein Ardealu, care era crestina, a inblanditu pre unguri si a inceputu a-i inpreteni cu religiunea lui Chr. botezandu-si mai antaiu elu tota familia. Fiului seu Voicu in botezu i-a datu numele de Stefanu. Acest'a a urmatu dupa Geisa si a fostu celu de antaiu craiu alu Ungurilor; dara despre acesta voiu povesti de alta data, acum duceti-ve cu Ddiu si mane ve apucati de lucru barbatesce.

Teodoru Petrisioru,
profesorlu.

DOROBANTIULU.

— Aria ca la: Bravi ostasi ai Romaniei... —

Bravi ostasiloru de frunte,
Vivatu țiar'a mea!
Dorobanti sloimani de munte,
Vivatu țiar'a mea! —
V'ati lasatu casa si mēsa
Si-ati plecatu voiiosi 'n focu;
Că se faceti țiar'a — alēsa
Țiara mandra cu norocu.
Vivatu mandra că o stea, } rep.
Vivatu țiar'a mea! —

Bravi ostasi ai gintei mele,
Vivatu țiar'a mea!
Dorobanti copii de lele.
Vivatu țiar'a mea!
Ce-ati lasatu tata si mōma
Si nevestele plangāndu,
Si-ati plecatu cu voia buna,
Veseli mandri totu cāntāndu;
Vivatu mandra că o stea, } rep.
Vivatu țiar'a mea! —

Precum leulu bine scie
Vivatu țiar'a mea!
Mōrte mandra 'n vitejie,
Vivatu țiar'a mea!

* Ribári F. pag. 42—44. Kővári tom. I. pag. 45—46. Raicsányi János Magy. ország tört. pag. 39—40.

Asia voi dragi dorabanti,
A-ti sciutu că se scapati,
Țiar'a mandra din robia,
Scump'a Romania!

Vivatu mandra că o stea, } rep.
Vivatu țiar'a mea! —

Voi cu pén'a de curcanu,
Vivatu țiar'a mea!
A-ti biruitu pe Osmanu
Vivatu țiar'a mea!

Si pe-a lui fata iubita,
De mirésa o-ati luatú,
Pe a Grivitiéi reduta
Voi cu ea v'ati cununatu;

Vivatu mandra că o stea, } rep.
Vivatu țiar'a mea!

Êr' acum la 'ntorsu acasa
Vivatu țiar'a mea!

Fete mandre 'n cale iésa.
Vivatu țiar'a mea!

Si graindu cu doru ve dice :

Se traiti, traiti ferice,

Dragi voinici de dorobanti

C'-ati scapatu țiar'a din lantiu.

Țiar'a mandra că o stea, } rep.
Vivatu țiar'a mea!

Constantinu Baille,
capelanu si invetiatoriu.

Andrieu Florea Curcanulu.

(Novela. — Sfêrsitu.)

III.

In diu'a de 30 Augustu, o mare misicãre se facea in tabar'a nôstra. Cerulu erã inoratu, si o ploia subtîre curgea că prin sita. Decumu se ivisera dîorile, generalii, colonelii, majorii alergãu calari in tôte partile dandu feliarite ordine; trupele nôstre se insirau in lenii de bataia, altele se asiedîau in colóne la aripi; éra dupace sórele se redicase că de o sulitia, incepú o groznica inpusicatura de tunuri, cari mergéu intr'unu siru că batai'a darabanei. Erãu tunurile nôstre, o suta de guri de otielu ghintuite, cari salutãu pre imperatulu Alexandru de diu'a lui, inprosicãndu cu focu in intaririle *Grivitiéi*. Fia-care lovitura spargea, brazdá, detunã paretii de pamentu ai dusîmanului. Trei ceasuri tienù acestu focu infricosiatu, apoi se opri.

Erã acum sórele susu. Unu micu paraclisu se facù in campu; apoi se dadú unu prandiu in cinstea imperatului la care Mari'a S'a Domnulu inchinã celu antaiù paharu. Se spune inse că Mari'a S'a nu a desiertatu paharulu, si că ar' fi disu cu tristétia generalului seu de a-laturea:

— „Multi baieti de ai mei n'au se mai véda sfînttulu sorelui!“

Apoi se impartî de mancare la soldati ceva mai multu decatú de comunu. Erámu toti tacuti si ganditori cá in apropierea unui ciasu de cumpánu; fia-care 'si amintia cate unú doru de a-casa: altulu de tata séu de mama, altulu de socia séu de copii, si fia-care punéndu-si nadejdea in Dúmnedieu dícea in gândulu seu: „Cum mi a fi scrisu!“ Éra eu 'mi adusei aminte de cuvintele Catrinei cá n'am se moru in resboiu; si semtîi atât'a incredere in anima incatu así fi infruntatu fóra grigîa tóte bómbele dusímáne. Ce potea ea se scie, o biata fata dela tíera? . . . nimicu . . . dar' eu credeam, si credintî'a mantue pre omu. Póte cá erá numai o nadejde, o vorba spusa intr'unu ciasu bunu, inse si acest'a e de ajunsu pentru a versá mangaiere in sufletulu unui omu acarui viétia atérna intr'unu firu de peru.

Er' Vasile Graunte celu poznasiu pre care nici-odata nu l'am vediutu superatu 'mi dise la urechie:

— Mei Andreiu am semne cá o se moriu! — Voi se-i respndu inse elu 'mi curmà vorb'a.

— Asculta Andreiu, . . . adause elu; de a fi se moriu se nu spuni vestea ast'a mamei asié de-odata; s'o cruti serman'a cá-i betrána, si se-i dai banisiorii ce am aici in *vanítia* adunati din leafa.

„En taci mei, i respunsei eu, cá nime nu 'si scia sfêrsítulu dileloru.

— N'ai tu grigîa Andreiu, cá nu 'mi facu eu aniu'a rea pentru atata lucru. Voiú cautá si eu se 'mi vendu pielea catu se póte mai scumpu, cá se nu 'mi para reu pre ce'a lume cá am fostu insielatu.

Vasile, dupace 'si usiorase anim'a spuindu-mi tain'a lui, intrà éra in firea lui obicinuita cu veselia pre facia si cu glumele pre buze.

Apoi dupa-ce sórele trecu de amédiadi, capitanulu veni in facia nóstra si ne spuse urmatórele cuvinte cari se pecetluirá in mintea mea:

— Copii! . . . Vedeti intaririle Grivitiei din faci'a nóstra? . . . trebue se le luamu din man'a dusímániloru. Voiú merge in fruntea vóstra, éra voi se me urmariti cu barbatia, cá-ci cinstea si venitoriulu tíerei sta astadi in manele vóstre. . . . Se nu aveti grigîa de dusímanu; se nu aveti decatú o singura grigîa cá elu se nu rida de voi. Acei cari voru cadea pre campulu de lupta, voru fi alesii lui Ddieu, cá-ci numele loru va fi pusu in rendulu vitejiloru tíerei, si tíer'a intréga, si urmasii urmasiloru nostri i voru beneaventá. Asié dara dapa mine copii si strigati *se traiésca Romani'!* . . . „Se traiésca!“ strigaramu cu totii intr'unu glasu. Trimbítiele dadura semnulu de atacu.

Capitanulu scóse sabi'a din teaca si plecá inainte, er' rendurile nóstre cá valorile apei pornira spre *Grivit'a*.

De-a drépt'a mea erá Vasile Graunte, de-a stâng'a Petrea Doncila. Mi erá indemana intre densii, cá-ci ori cum, eráu prietini ai mei dintr'unu satu, si impartíta intre prietini nevoi'a se usioréza. — „Se ne tienemu bine, ne diseramu intre noi, si ce va dá Dúmnedieu!“ . . . De ce inaintámu, de ce capetele nóstre se infierbintáu, éra Turcii adapostiti in intaririle loru de unde numai fesurile li se díareau ne primirá cu o grindina de plumbi candu ajunseramu la batai'a puscei

loru. Multi de ai noștrii cadiura la cea de antaia salva a dusămanului, dar' nici unulu nu dadu inapoi. Inse de ce ne apropiamu, de ace'a foculu era mai tare. Siuierau glontii pre la urechi, treceau prin caciula, treceau prin mantéua, curgeau mai desi decat ploi'a de susu, incatu s'ar' fi disu ca iadulu se deschisese dinaintea noastră. Nu era chipu se ne resuflamu. Romanii cadeau acum ca snopii si ar' fi cadiutu toti pana la unulu, deca capitanulu nostru cu sabi'a gola si cu steagulu in mana n'ar' fi prinsu se alerge in fuga mare spre a scurta calea pana la dusămanu.

— Dupa mine copii... nu-i vreme se ne codimu!... striga elu din tote poterile.

Atunci totu sirulu nostru incepu se alerge cu pasiu voinicescu si in cateva minute ajunse la siantulu de langa paretelu Grivitei. Catu ai clipi din ochi siantulu fu umplutu cu strujani, cu tiareuri de nuele, dar' mai multu cu trupuri de omeni, apoi sute de scari aduse in spate furu lipite la paretu, si caciularii nostri deprinsi din copilaria a sari garduri si parladiuri se acatiara pre ele ca matiele. Aici privelisea se facu ingroditoria, ca-ci lupt'a era mai de aproape, mai pieptu la pieptu; dar' acest'a ne venea si noue la socoteala, pentru-ca pana atunci noi trasesemu in pamentu er' Turcii in carne vie. — Domne sfinte!... multe scari de ale nostre se rupsera in doue, multa dorobantime cadiu in siantu facundu podu cu trupurile loru, si totu omeni unulu si unulu. Suseni de cei cumpetati la vorba si rabdatori la treaba, inse asta data si dintre Turci multi cadiura ca nesce tierci din inaltimele Grivitei, fulgerati de feciorii nostri.

Capitanulu era totu-de-a-una in frunte, acolo unde primejdi'a era mai mare. Elu se suie acum pre scara in mijloculu unei vigelii de glontie; aproape era se puie petiorulu de-a-supra si se implante steagulu in pamentulu dusămanu, candu unu plumbu 'lu lovi in pieptu. — „Inainte copii!“ .. striga elu pentru cea din urma data, apoi cadiu de pre scara in mijloculu nostru. Mi venira lacremile in ochi candu 'lu vediu dandu-si sufletulu, ca-ci fusese omu bunu, capitanulu nostru, dulce si portatoriu de grigia pentru noi, era pentru densulu fora pasare. 'Mi adusei aminte de fagaduinti'a ce 'mi daduse ca me va cununa cu Catrin'a, dupace ne vomu intorce acasa, si cum 'lu tieneam inca caldu in bratia, 'mi veni unu focu atatu de caldu de alu resbuna, incatu fora voia luai steagulu din manele lui, si me arunca pre scara in scirea lui Ddieu.

Vasile Graunte si Petrea Doncila veneau dupa mene. Din nenorocire inse scar'a nu ajungea pana la muchea paretelui si trebuia se me acatiu cu manele pentru a me urca susu. Atunci me sentii lovit la man'a stanga de unu taiusu de sabia; inse in fierbintiela luptei nu bagai de sema, 'mi facui ventu si sariu de-asupra.

Turculu care me ranise sta gat'a se-mi dee o lovitura, dar' vorb'a ce'a, i luai ap'a dela mora pocnindu-lu cu stratulu puscei preste capacina, de s'a dusu de-a rostogolulu cum s'ar' duce unu napu in vale. Apoi *infipsei steagulu in Grivita!*

Navalise acum ai nostri ca furnicele din tote partile si amestecandu-se cu Turcii incepura se se lupte cu ei peptu la peptu. Candu

e vórba de lupta drépta si de ciomagu (bâta) apoi las' pre fetiorii nostri, cà nu li-su manile amortíte! Erá dragu de vediutu cum se invirteau in aeru straturile de pusica lovindu cate dóne, trei capete odata, cum sburáu fesurile cu creeri cu totu, cum se implantáu baionetele pâna in radacina in carne de turcu, incatu inadusiti, striviti de puterea nóstra covarsitória, dusimanii cadiura pâna la unulu. Dar' ce-i dreptu si ei s'au aparatu ca nesce zavodi!

— Asié mai intielegu, dise Vasile Graunte care dimpreuna cu Doncil'a si cu mene aparasemu steagulu din tóte poterile, platindu cu dobânda loviturile ce ni se daduse. Doncil'a capatase o rana la pecioru; eu o a dó'ua in cóste dar' me tieneamu bine, ér' Vasile Graunte erá intregu cá oulu, numai caciul'a si mantén'a lui se facuse ciuru.

— Ast'a sciu cà a fostu nunta, nu siaga! adause elu glumindu, pecatu cà n'amu avutu si ceterasi!

Inse nu bine 'si ispravi vórb'a cand unu turcu lovitu de mórte care stá lungitu la peciorele lui oftà din greu. Milosu cum erá, Graunte se plecà spre elu si-'lu intrebà ce voesce, ér' dreptu respunsu turculu care inca mai avé o remasitia de viétia, scóse unu pistolu dela brâu si-'lu descarcà in peptulu lui Graunte.

Acest'a 'si acinti atunci ochii intr'ai mei cu o cautatura pre care nu voin uita-o nici odata, apoi cadiù lînga turcu fara suflare.

Sermanulu Graunte!... când mi-a spusu cà are semne de mórte, se vede cà a graitu intr'unu ciasu ren.

Dar' si in mine s'a ruptu ceva cand a muritu Graunte, cà-ci de odata poterile m'au parasitu si am cadiutu diosu lesínatu.

IV.

Erám acum in spitalu. Frigurile me chinuira multa vreme asié de cumplitu, cà nu sciam pre ce lume sum, dar' intr'o nópte dormii mai liniscitu si a dó'ua di 'mi semtîi dorerile alinate si capulu mai deceptu. Bietulu Doncil'a care se aflá cu mene in ace'asi chilia suferise si elu grozavu, inse acum mergea spre bine. Candü iata cà vedîni o misicare neobicinuita in spitalu.

Ce este? intrebai.

„Vine Mari'a Sa Dómn'a!“ mi se response.

— Audi Doncila!... grigi se fi-i desghiatiatu se nu spui vre-o poveste cá la noi la siédiatóre.

„N'ave grigia cà m'am invetiatu acum cu faciele domnesci cá tiganulu cu schinteile. Nu-ti aduci amente colo pe Griviti'a dupace o-am curatit'o de turci, a venitu Mari'a S'a si m'a batutu cu man'a preste umeru dicându-mi: „Te-ai portatu bine copile, 'ti multiamescu! Din Curcanu te-ai facutu Vulturu!“ — Er' eu standu dreptu dinaintea lui cu man'a la cocarda am strigatu de i-a trecutu prin urechi: „se traiesci Mari'a T'a!“... Dar' ce spunu eu?... tu nu poti se-ti aduci amente... erái lesínatu... dormiai langa Vasile Graunte care si elu dormia, sermanulu, inse de somnulu celu vecinicu.

— Nu-mi mai vorbí, Petre, de densulu cà mi se deschidu ranele. Mai bine se vorbimu de cei ce ne ascépta acasa cà se ne mai indulcimu anim'a.

„Ei măi!... da, si candă a vré Domnedieu se ajungemu la vetrisióarele nóstre, se ne facemu trei cruci mari si se sarutăm pragulu usiei că dor' amu avutu dile cate buruene.

De odata se audí unu sgomotu afara, usile se deschisera in dóue laturi si Dómn'a tieiei intovarasita de multa lume intră in chilia.
— Cine-i Andreiu Florea? intrebă Dómn'a uitandu-se la noi toti.

„Eu sum, Mari'a Ta, i raspunsei.

Atunci Dómn'a se apropiă de capatâiulu meu si me privi cu ochi milosi :

— Tu ai pusu steagulu pre Griviti'a?

„Eu Mari'a Ta.

— Fiindă-că te-ai portatu bine in faci'a dusimanului si ai aparatu cinstea steagului teu, am venitu se-ti respplatescu vrednici'a. Éta crucea *S. Georgie* care ti-o da marele Imperatu alu Rusiei, éta si *Steu'a Romaniei* din partea Mariei S'ale Domnitoriului. Cand vei merge a-casa se spui parentiloru si neamuriloru t'ale că ai castigatu aceste semne de vitegia cu pretiulu sangelui teu, si se le pastrezi totudéuna cá lucruri sante!

„Se traiesci Mari'a T'a!

Apoi Dómn'a 'mi anină ea singura crucile pre peptu; ér' eu abia 'mi poteam stapâni anim'a asié de tare batea, si nu sciam se fi facutu asié mare isbânda.

Apoi, pre cand Dómn'a se întórse se vorbésca cu cei-alalti, o domnitia care venise cu dens'a, cea mai tenera dintre tóte, cu nisce ochi negri si gene lungi cum numai vediusemi inca, se apropiă de mine, si-'mi dise :

— Andreiu, asié-i că nu me cunosci?

„Nu, dieu, nu-mi aducu amente se te fi vedíutu.

— Eu te-am cautatu cand aveai frigurile cele mari; mani voin vení éra.

„Se-ti dee Domnedieu sanatate, raspunsei eu uitandu-me cu recunoscintia in ochii ei cei cu gene lungi.

Dómn'a, dupa ce spuse fie-carui'a cate o vorba buna, esí din chilia impreuna cu toti cei ce o intovarasia. Petrea Doncila capatase si elu *Steu'a Romaniei* si o privia acum cu ochii aprinsi de bucuria; fie-care primise câte ceva, câte o cruce seau câte unu altu daru potrivit cu vrednici'a lui, numai unulu singuru siedea intr'unu coltiu si plangea.

— Numai plange atăta că dór' nu pieré lumea pentru o crucilitia, i dise Doncila acarui ochi nu se deslipeau de pre alui.

„Tie ti-e usioru a dice, că déca vei merge a-casa voru crede ómenii că te-ai batutu, dar' de mine si-oru bate jocu.

— N'ai rana?

„Orū dice că am capatat'o inburdandu-me cu carulu.

— Ai dreptate, i diseiū eu. Si tu te-ai portatu că toti cei-alalti. Las' c'oiu vorbí eu pentru tine candu va vení Dómn'a pre la noi.

Me sentiám óre cum in dreptu ai fagadui mijlocirea catra Dómn'a, că-ci ea cu mine statuse mai multu la vorba, si numai mie

dintre toti 'mi daduse două cruci. Apoi multiamitu în sufletu, me acoperiiu cu paplon'a, închiseiū ohii și începuiū a gândi la domniț'a cea frumoasă . . . Ce deosebire între Catrin'a și densa! . . . Catrin'a are ochi mnerii, perulu galbănu, peliti'a arsa de sôre, în sfârșitu e că tôte fetele din satu, nu se deosebesce de ele intru nimicu; dar' ea! . . . Ce ochi negri și luminosi! . . . Ce gene lungi par' că-su stavili de lacrimi . . . Ce gura croita numai pre zîmbetu. De candu gandiū la dens'a adormiiū, ér' de candu 'mi intrase în anima o visaiū.

A două'a di cand me desceptaiū semtiū o mare bucuria vediendu-o la capatâiulu meu. Inse acum nu era îmbracata cu haine alese, ci avea pre capu unu tulpanu albu sub care ochii ei cei negri cu gene lungi pareau și mai luminosi; avea la pieptu unu petecu albu cu semnulu crucei rosie; avea o rochia scurta care lasă se se véda nisce picioruție mici ce ar' fi încaputu bine în palm'a mea, și cum eră asié gatita, i siedeă și mai bine decatu în hainele alese. 'Mi venia se nu-mi redicu ochii de pre dens'a.

— Cum 'ți mai este Andreiu? . . . me întrebă ea cu unu glasu dulce, patrundiatoriu.

„Mai bine, domniția, multu mai bine.

— Ien' spune-mi Andreiu, ce semtiăi cand erăi în bataia, fostu-ti-a frica seau nu?

„Apoi dieu! ce se spunu? . . . Tocmai îndemana nu mi-a fostu; dar' am facutu și eu cruce și am mersu înainte că totu ceialalt, și déca am avutu dile, am scapatu.

— Și nu ti-a venitu nici odata prin gandu se dai înapoi?

„Da unde se póte un'a că ast'a, domniția! Nu scii că-i scrisu la reglementu că nu potemu dá înapoi decatu atunci candu se da semnulu de retragere? Morti, copti trebue se mergemu înainte asié-i pravil'a noastră.

Vedeam că vorbele mele i faceau multiamire, că-ci ochii ei se aprindeau și mai viu. La vremea prandiului, ea 'mi recória man-carea și mi-o puneă înainte. Une ori me pipaiă la bratiu că se-mi véda batai'a vinelorū, alta data 'mi puneă man'a pe frunte se véda déca nu-mi arde capulu, și cine Dómnē! . . . ar' potea spune ce se petrecea atunci în mine, cand 'mi semtiam fruntea atinsa de man'a ei cea móle că bumbaoulu? Treceau iute ciasurile cu dens'a că-ci eră vesela și harnica, gat'a se ne dee totudéuna ce doriamu și asié de preceptu par' că ne gâcea gundurile. Spre séra ea se apropia de mine dicându-mi:

— Andreiu cauta se dormi bine, se te gasescu deplinu sanatosu candu me voiu întórce.

„Cand u te vei întórce?

— Dupa o septemana, respunse ea; apoi zîmbindu esî din chilia. Asiū fi voitu se-i spunu că-i multu pâna atunci, dar' nu îndrazniū. Remaseiū cu anim'a innecata în parere de reu vediendu-me parasitu de dens'a. În dilele următorie venira multe alte domniție se priveghieze, inse nici me uitám la densele; erám într'un'a posomoritu și vorbele mi se scoteau cu clesitele din gura. Ranele incepeau ér' se me dóra, și pre lânga dênsele semtiam că mi se deschide o

alta rana mai adênca în anima. Catrin'a din ce în ce se departá acum din anim'a mea; mai, mai cà o uitasemî cum e la facia, si cum erá se nu o uitu sub privirile acestoru ochi ce me ardeau cá foculu? Frigurile ér' 'mi venira de candu mintea mi se tulburase, si noptile nu inchideau ochii.

A sieptea dî usi'a se deschise si domniti'a cea frumósa intrá în chilia cu zimbetulu ei obicinuitu. Mi se parú cà unu nou sóre resari pentru mine. Indata dorurile mi se stinsera, frigurile 'mi incetara si o veselie copilarésca me cuprinse.

Vorbiam, glumiam necontenitu, cautám se o facu se rida, si candu 'mi ridea aretandu-mi albulu dintiloru, seau me privia cu ochi plini de lacremile veseliei, semtiam atunci ca-'mi cresce anim'a de fericire. Candú veni doftorul se me védia, ea singura mi deslegá man'a cea ranita, éra doftorul vediendu-o incretí din sprincene:

— Vei fi destulu de barbatu, 'mi dise elu, se me lasi se-ti taiú carnea cea rea?

„O da! negresitu, respunse ea în loculu meu. Audiéndu-o, asiú fi lasatu se mi-se scota si anim'a din peptu. Atunci inchisei ochii si intinsei bratiulu. Doftorul 'mi curati ran'a fora cá unu singuru suspinu se ésa din peptulu meu, cà-ci multiamirea ce aveam de a o semti lánnga mene covarsiá (intrecea) ins'asi dorerea. Apoi decatra séra la ciasulu obicinuitu ea se duse lasându-me éra siú singuru cu nadejdea de a o vedea preste siepte dile.

Asié treceau dilele un'a cate-un'a, si pline candu de uritu candu de bucuria, si ranele mele, în ciud'a inimei, se vindecáu acum vediendu cu ochii, éra eu me spaimantámu candu gandeamu cà o se venia vremea se parasescu spitalulu si se numai vedu pre duduc'a cea cu gene lungi. De ce nu vrea Ddieu se moriu aici? . . . mi diceam eu une-ori. Si dora vedeam prea bene cà dragostea care me orbise, erá o curata nebunia, inse nu me poteam opri precum nu se póte opri povoiulu de a curge la vale.

Intr'o dî, în cea din urma, candu am vediut'o 'mi aducu a-minte cà mi deslegá ea ran'a dela mâna si dupace o privi câteva minute 'mi dise cu facia vesela:

— Asié-i cà acum te sêmti mai bine?

Er' eu nu-i respunsei nimic. Erá asié aproape de mine cà-i semtiam suflarea pieptului, si-i audiám bataiele animei. Atunci . . . unu vêrtegiu 'mi cuprinse creierii, 'mi intunecá vederile si ne mai sciendu ce facu, i apucái fora veste mânile în ale mele si le sarutái cu atat'a sete incatu ametítu, beatu de fericire si de spaima, cadiiu lesinatu.

Catu voiú fi statu a'stúfelu nu sciu, dar' candu me-am treditu, eram mutatu în alta odaia si doftorul siedea la capatáiuulu meu.

— Andreiu, 'mi dise elu, privind-me rece; ranele t'ale 'su aproape vindecate, numai este trebuintia se mai stai în spitalu. Mari'a S'a Domn'a m'a insarcinatu se-ti dau acésta punga cu parale cá se ai de cheltuiala pre drumu.

— „Si candu trebue se plecu?“

— Chiar' acumu.

„Dar' este voia se-'mi ieu diu'a buna dela cei cu cari am statu intr'o odaia?”

— Nu-i trebuintia,

„Asiü vrea se vedu macarü pre Doncila, disei cu lacramile in ochi.”

— Doncila dörme.

* Asié dara ne mai fiendu-mi iertatu se mai stau acolo, me in-braca-i in uniform'a mea de dorobantiu si tristu, mai tristu decatu in diu'a in care plecasem de acasa, parasii acestu locu de care me legá anim'a mea.

Douadiecei de dile lungi si obositorie mersei pâna la *Floresti* framântatu intre dorulu de-a-casa si dorulu din dreptu, dar' candu ajunsei la pôrt'a tiarinei, si vedüi de departe fumulu dela hornulu caseloru nôstre, candu me gandii la betrânulu tata radiêmatu in cârgia, la ogorulu si vitisiorele cari 'si asceptáu stapênulu, mi se largirâ pasii intr'-atata, incatu mai cà alergám. Pre ulitiele satului care cum me intalnia se luá dupa mine, si candu ajunsei a-casa totu satulu erá la usi'a mea. Nu 'mi este cu potintia se spunu bucuri'a tatei, candu me vedüi si me strinse in bratia. Lacremile curgeau paraie pre brazdele faciei lui, si dece se uitá la mene de ace'a mai multu plangea si suspiná, par' ca nu-'si credea ochiloru.

Apoi care din catráu incepü se 'mi caute cu de-ameruntulu ranele, crucile, hainele cele bortite de glontü, — se me intrebe de intemplantile resboiului prin care trecusemü. Unii cu man'a la gura se minuvau, altii rideau si glumiau dicandu-mi ca „*erb'a rea nu piere.*“ Aghiuti'a me cercetá mereu, déca i-am adusu unu pistolu cá se scia cum e Turculu. Mosiu Toaderu a Paraschivei se uitá cu ochi galisi la mene, par' ca i-ar' fi parutu reu cà n'a fostu elu in locul meu . . . candu de-o-data audii clopotulu satului sunandu! . . .

Fora se sciu pentru-ce, 'mi semtîi anim'a ghiatia.

— Ce este? intrebái eu.

„Nimicu respunse, Aghiuti'a. Ia biat'a Catrina merge la grópa. O bóla naprasnica a fulgeratu-o prin anima acum douediecei de dile, luandu-i graiulu si vederile, si togmai astadi a voiitu Dumnedieu se o iérte. S'a luptatu multu cu mórtea biat'a Catrina sciendu cà ai se vii, dar' nu i-a fostu scrisu se te védia. Totu satulu o gelesce, cà a fostu buna fata, serman'a!

— Buna fata, adause tat'a elatinându din capu. — Er' eu semtîi atunci cà unu noru 'mi trece pre dein-aintea ochiloru, si sunetulu celu de clopotu m'a petrunsu intru atâta ca si astadi par'ca 'lu audu!

N. Gane.

Unele si Altele.

Pretini'a muscanésca — *Domnedieu se te ferésca!* — In vér'a anului trecutu fratele imperatului Rusiloru *Nicolae*, vedîendu ostirile muscanesci sdrobite si péfugate decatra viteazulu Osman, a telegrafatu Domnitoriului Romaniei *Carol* I. acestea cuvente: „*Treci Inal-tîmea T'a, sub ori-ce conditiuni, cu ostirile române preste Dunare, si viná de scapa ostirile muscanesci de rusine si caus'a crestina de pierire!*“

Ei bene, Domnitoriulu Romaniloru s'a pusu in fruntea ostiriloru s'ale, a trecutu Dunarea si dându facia cu Turculu in bătăi sângeroşe, adese-ori chiar' braciul la braciul si peptu la peptu, l'a batutu si inchisu pre acest'a in intaririle Plevnei, cari inca le-au cuprinsu pre rendu pre rendu; si in urma a silitu pre ostirile turcesci a-se plecá impreuna cu comandantul lor Osman, inaintea ostiriloru crestine. — Multu sange românescu s'a versatu in acésta bataia, — multe vietii române a curmatu ea: rapíndu pre fii parentiloru, barbatiile femeiloru si parentii prunciloru români si lipsíndu pamentulu Romaniei de multe bracie viguroşe barnice a-lu cultivá in tempu de pace si a-lu aperá in tempu de bataia! —

Si pentru tote acestea care i-e resplăţirea?

Muscanii pre cari i-au lasatu se tréca liberu prin tíer'a loru, Muscanni pre cari i-au primitu si omenitu cá pre pretinii loru, Muscanni pre cari i-au scapatu de rusíne si i-au ajutatu la invingere, — Muscanni acesti'a venu acum cu nerusínare ne mai pomenita a rapí din pamentulu Romaniei o parte de pamentu ingrasiatu cu sange românescu — frumós'a Basarabia — imbiándu-i in loculu aceluia unu pamentu mocirlosu, care inca nu cade in dreptulu loru. — Dobrogea, — nerusínatii Muscanni venu a poftí cá Romani'a se le lase cale deschisa prin tíer'a loru in tempu de doi ani, — obrasnicii Muscanni venu a amenintia ca voru luá armele dela tote ostirile românesci, déca Romani nu le-orú fi intru tote plecati s. a. Si ce facu Romani la tote acestea? — Protestéza in numele dreptatiei si a omeniei in potriv'a acestoru nerusínarii muscancesci, ér' Domnulu Romaniloru vestesce Ocârmuirei muscancesci ca pana ce va fi densulu in viétia ostirile românesci nu voru pune díosu armele de dragulu Muscaniloru; ci de va cere trebuintia voru cadé toti pâna la unulu luptându-se pentru dreptu si dreptate.

Ostasii rezervisti ai Romaniei cari au lúatu parte in bataia contra Turciloru s'au scutitu pre viétia de contributiunea (darea) pentru caile de comunicatiune.

Pace ori Bataia? Sciéndu ca punctele pazei ínchiate intre Rusi si Turci la San-Stefano atíngu si drepturile tieriloru invecinate ne întrebáramu in trecutu si ne întrebáramu si acum ca fiva pace ori dóra va fi o bataia inca mai inversunata decátu cea de pâna acum'a? — Anglesii se arméza cu grabire si 'si aduna ostirile s'ale in tote partile, tramitiéndu-si naile de resboiu catra Constantinopolu. Turcii se allatura la Anglesi si din partele au sí pusu la indeman'a acestor'a 80,000 de ostiri bene armate. Austro-Ungari'a inca 'si intrarméza ostirile s'ale si la intemplantu de resboiu de buna séma se va luptá alaturea cu Anglesii si cu Turcii in potriv'a Muscaniloru. Romani'a inca nu-si va mai uni ostirile s'ale cu ale Muscaniloru, cari i-au insielatu cu atat'a nerusínare. — Asié dara tote semnele suntu de bataia. Si la intemplantu de bataia Muscanulu nu póte aflá ajutoriu la nici o putere afara dóra de Germani'a — tíer'a nemtiésca; — nó apoi déca s'a amestecá si acést'a in bataia, atunci o se vedemu lucrul cinstitu, ca atunci Franci'a impreuna cu Itali'a voru redicá armele cá se invetie la omenia pre Germani'a, adeca se i dee imprumutulu inapoi. — Pace numai la ace'a intemplantu va fi, déca

Muscarii voru mai lasă din nerusinatele lor pretensiuni si nu voru vré se inghiteasca atat'a de-odata, — ca voiendu a inghiti prea multu de-odata se potu innecă séu le pôte cadé greu la fóle.

Tifusulu — lâng'orea — pustiesce cumplitu ostririle muscanesci mai alesu pre celea din Bulgari'a si si mai multu pre celea din Armeni'a. Dupa datele mai noue se dice ca dela incetarea bataiei au peritu mai multi muscani decatu in tote Ciocnirile avute cu Turcii.

Bani noi de arama voru bate in curundu pentru Austro-Ungari'a; si anume 490,000 cate de unu cruceriu si 10 mii cate de 1/2 cruceriu.

Cairoli — ministrulu presiedinte alu Italiei — nu voiesce a primi nici locuintia nici plata dela statu, pentru serviciile ce aduce țierei s'ale cá fruntasii alu ocarmuirei acelei'a. — Se traesca!

Mortu — de beatu. Tribunalulu din Leitmeritz a judecatu la inchisóre de 6 luni pre unu camatariu fora de sufletu. Camatariulu intru atât'a s'a amaritu la primirea acestel judecati incatu a hotaritu ca si-a sfersi viet'a cu mâna silnica. Si-a cascigatu unu pistolu cu doue tievi si dupa ce l'a umplutu bene a aprinsu doue lumine si le-au pusu pre mésa, ér' cá se-si capete curagiulu de lipsa si-a adusu si vré done uiegi de vinu bunu vechiu. — Nu preste multu reintornandu-i acasa muierea impreuna cu doi fii ai sei si vedendu-lu ca jace su mésa s'au spaimentatu cugetandu ca s'a impusicatu, — dar' preste pucinu au aflatu ca pistolulu éră totu plinu si ca scumpulu sociu si bunulu parente: jacé mortu — de beatu.

La dotatiunea invetiatoriloru reflectéza S. . . . . din Chioru in „G. T.“ dicundu prea adevveratu cá: „*Afurisitulu jugu alu paupertatii, in carele jacu invetiatorii poporali, le face cu nepotentia ori-ce pasu, ori-ce inaintare cu tempulu in care traiescu; apoi impededându factorii, carii suntu invetiatorii, impedeza scólele, impedeza insusi poporulu romanescu in desvoltarea si progresulu doritu.*“ — Ar' fi intru adevveru tempulu supremu cá se ne ingrigimu de o dotatiune indestulitoria pentru invetiatorii nostri; căci pâna-candu statiunile docentiale voru fi dotate cu câte 45—120 fl., pâna atunci nu ne vomu poté curati corpulu invetiatorescu de individi fora vocatiune si qualificatiune; si neci nu ne vomu poté tiené de mersulu progresivu alu popóreloru cu scóle bune si invetiatori luminati!

Pruncii ingeniosi. „Ce credi Domnia t'a despre ingeniuulu care se desvólta asia de curându cá la prunculu acest'a?“ — întrebă L. Medicis pre consululu din Milaanu, presentându-i unu pruncu de 15 ani, a-carni ingeniositate stérnise admiratiunea Florencei întregi. — „Atari prunci de regula devenu hábăuci in etatea mai inaintata!“ — response consululu. — „Ai totu dreptulu Domnule Consulu — reflectă prunculu — si Domnia-t'a inca a trebuitu se fi forte ingeniosu — in pruncia.“

Unu pruncu monstru. In dîlele trecute o jidovanca a nascutu la „ospetari'a întreita“ dintre Clusiu si Turd'a unu pruncu -- monstru. Trunchiulu, peptulu si estremitatile i suntu deplenu desvoltate, capulu inse i lipsesce cu totul, afora de falc'a de desubtu, care se vede încátuv'a impreuna cu limb'a, — dara de ceriulu gurei, frunte, ochi etc. neci urma.

Proprietariu, Editoru si Redactoru respundietoriu:
Niculae F. Negrutin, in Gherl'a.

Tipografi'a Eredei lui Georgiu de Closius, in Sabiiu.